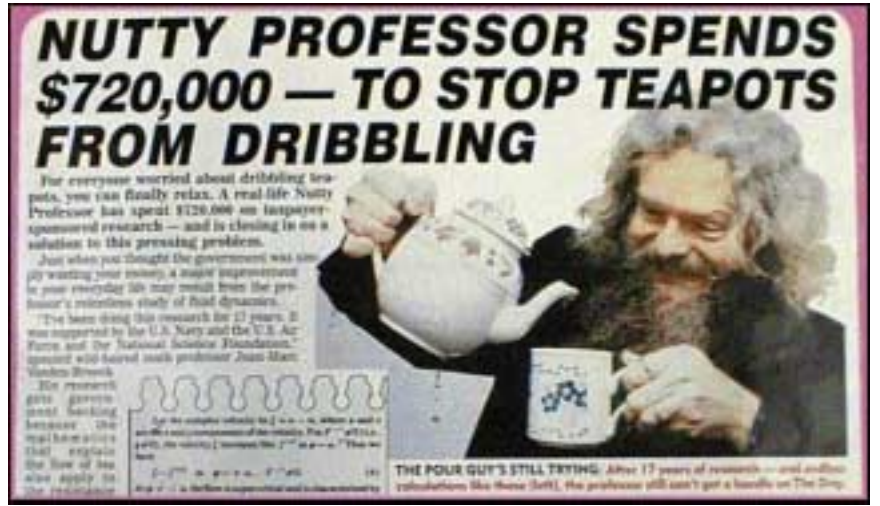

Bir Ampul Takmak Kaç Fizikçi İster?

Geçenlerde TV haberlerinde sık sık gösterilen Başkan Clinton klibini görenler sanırım oldukça şaşırmışlardır. Öyle ya, bir cumhurbaşkanının Beyaz Saray'ın savaş odasında general üniforması giymiş biriyle "amiral battı" oynaması, aynı odada bu kez bir hipinin yardımıyla bilgisayarda ne olduğunu bilmediğimiz bir oyunu kazandığı zaman bir lise öğrencisine yakışacak hareketlerle zaferini kutlaması, sarayın içinde bisikletle dolaşması ve benzer şaklabanlıklar- sanırım bunların hepsini, bırakın bir cumhurbaşkanını, alt düzey bir devlet memurundan bile beklemeyiz. Üstelik "gemimi batırdın!" diye mızırılan üniformalı adamın da ülkenin gerçek genel kurmay başkanı olduğunu söylersem belki daha da şaşıracaksınız. "Eh", diyeceksiniz, "bu ülkenin devlet başkanı ve generali böyle davranırsa acaba biliminsanları ne yapar?" Eğer arkadaşımız Didem Sanyel'in geçen yıl bu sayfalarda yayınlanan 1998 yılının IG Nobel ödül törenlerini anlatan yazısını okumuşsanız bu konuda zaten bir fikir sahibi olmuştunuzdur. Eğer okumadıysanız veya bir yıl sonraki törende neler olup bittiğini merak ediyorsanız konumuza 1999 yılı törenleriyle başlayalım.

Kazananların ikisi hariç hepsinin katıldığı törende kral ve kraliçe yerlerini almış, ilk kez sahneye konulacak bir operanın baş rollerini üstlenen sanatçılar son hazırlıklarını tamamlamış ve tıka basa dolu salonda seyirciler sabırsızlıkla törenin başlamasını bekliyorlardı. Sabırsız yerine "arsız" demek belki daha doğru olur; çünkü bu seyirciler kral ve kraliçeyi ıslık ve yuhalıyarak karşılamış, opera oynanırken sahneye kağıt uçaklar fırlatmış, ödül alanların yaptıkları konuşmaları alaylı kahkahalar atarak karşılamışlardı. Üstelik töreni yöneten Prof. Mark Abrams dahil hiç kimse bu olaylara hiç bir müdahalede bulunmamış, ödül kazananla-

Başlık: Kaçık Profesör Çaydanlığın Damlatmasını Önlemek İçin 720.000 Dolar Harcadı.

rın çoğu kızmak bir yana zaman zaman kendileri de kalabalığa çeşitli hakaretler yağdırmış. Operacılar yapılan protestolardan rahatsız olmak bir yana sanki La Scala'da ayakta alkışlanıyormuş gibi oyunlarına devam etmişler. Yok, bu anlattıklarımız bir akıl hastanesinde değil, ünlü Harvard Üniversitesi'nin toplantı salonunda cereyan etmiş. Üstelik, "The Seedy Opera" daki baş rolleri koyun maskeleri takarak oynayan Sheldon Glashow, Robert Wilson, Dudley Herschbach ve William Lipscomb. Bunların dördü de gerçek Nobel ödülü almış Harvard Üniversitesi profesörleri! (Operanın adı bir kelime oyununa dayanıyor. "Seed" tohum ama "seedy" hem tohuma kaçmış hem de "pis, sefil" anlamına gelir (Böylelikle opera bu olaylardan bir kaç ay önce insan kopyalayacağını söyleyen bir bilim adamını hedef alıyor.) Bu yıl fizik ödülünü İngiltere'den Prof. Len Fisher bir krakeri çaya en iyi şekilde nasıl batırabilirsin adlı makalesiyle aldı. Tıp ödülü ise Norveçli Prof. Arvid Vatle'nin hastaların idrar örneği verirken ne tip şişeleri yeğledikleri üzerine yaptığı çalışmalar için verildi. Prof. Takeshi Makino kimya ödülüne

geliştirdiği çok ilginç bir sprej için la-yık görüldü. Özellikle evli hanımlardan büyük rağbet göreceğinden hiç şüphemiz olmadığı bu sprej evin beynin iç çamaşırlarına sıkıldığı takdirde değişen kokudan beyin hanımını aldatdığı ortaya çıkacakmış. Çevre ödülü Koreli Prof. Hyuk-ho Kwon'a, geliştirdiği sürtünce esans kokan elbise için verildi.

Her ne kadar halk kitleleri çamaşır makinesine koyduğu deterjandan tutun uzay mekiğine kadar yüzbinlerce icadı bilim insanlarına borçlu olduğunu biliyorsa da, bir iki istisna dışında, bu insanların ne yiyip ne içtikleri, nasıl çalıştıkları veya nasıl eğlendikleri, kısacası ne tür bir yaşam sürdükleri hakkında dışarıya fazla bilgi sızmadı. Son yıllarda gerek kendi yazdıkları gerek onlar hakkında yazılan popüler kitaplar, TV ekranlarında uzman bilirkişi olarak boy göstermeleri, gazetelerde sık sık çıkan röportajlar bilimin 'insani' yüzünü bir derece olsun gün ışığına çıkarmada oldukça yararlı oldu. Gerçi ortaya çıkan manzara her zaman o kadar iç açıcı değilse de, biz bu yazımızda sadece bu "yüzün" mizahi boyutlarını değerlendirmeye çalışacağız..

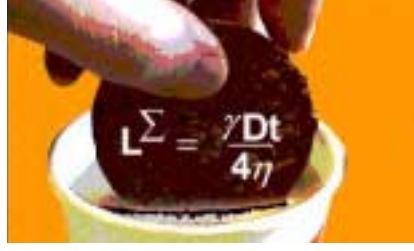
Fizikçinin Biri...

İsterseniz konumuza fıkralardan başlayalım. Bilim insanlarına ait fıkraların çoğu onların bize egzantrik gelen davranışlarıyla ilgilidir ve bu kategoride dalgınlık fıkraları oldukça geniş bir yer tutar. Isaac Newton bir arkadaşını yemeğe davet etmiş. Misafir geldiğinde Newton'u masa başında önünde hiç dokunulmamış yemek tabakları, derin düşüncelere dalmış görmüş. Adam üstadın daveti unuttuğunu anlamış ve Newton'un önündeki yemekleri kendi önüne çekerek bir güzel yemiş ve boş tabakları Newton'un önüne itmiş. Bir süre sonra Newton kendine gelmiş ve önündeki boş tabaklara bakarak: "Eğer tabaklar boş olmasaydı, yemek yemediğime yemin edebilirdim demiş".

Aynı temanın başka bir versiyonunu, Nobel Ödülü sahibi Harold Urey için duymuştum. Urey bir gün California Üniversitesi'nin San Diego kampüsünde yürürken bir arkadaşına rastlar ve ayak üstü bir sohbet başlar. Ayrılrken arkadaşına sorar: "John, ben seninle karşılaşmadan önce hangi yönden geliyordum?" Arkadaş: "Şu yönden" deyince Urey: "Demek öğle yemeğimi yemişim" der.

Sibernetik bilimin kurucularından Norbert Wiener ve ailesi, yeni bir eve taşınmışlar. Wiener'in ne kadar dalgın olduğunu bilen karısı yeni adresi bir kâğıda yazıp cebine koymuş. Yolda Wiener'in aklına yeni bir fikir gelmiş; karısının verdiği kâğıdın arkasına bir sürü denklem yazmış ama istediği sonuç çıkmayınca kâğıdı çöp tenekesine atmış. Wiener akşam eski evine dönünce tabi taşındıklarını hatırlamış ve orada oynayan bir kız çocuğuna: "Kızım, belki beni tanırsın ben de buralarda oturdum, ailemin nereye taşındığını biliyor musun?" diye sormuş. Çocuk: "Babacığım, annem bunun böyle olacağını bildiği için yeni adresi bir kâğıda yazıp cebine koymuştu" der. (Wiener'in kızına bu fıkranın doğu olup olmadığı sorulduğunda: "Yok, babam çocuklarını unutacak kadar dalgın değildi ama hikayenin geri kalanı doğru" demiş.)

Azınlık fıkrası anlatmayan bir toplum yok gibidir. Bizdeki Karedenizli fıkralarının yerini ABD'de Polonyalı, İngiltere'de İrlandalı, Kanada'da Ukraynalı, ve Fransa'da Belçikalı fıkraları alır. Örneğin:

Çaya bisküvi banmanın bilimsel formülü.

"-Bir Belçika denizaltısını nasıl batırabilirsin?

-Kapıyı çal, nasıl olsa içeriden birisi kapıyı açar."

Bilim dünyasında bir branşı hedef alan gerçek anlamda azınlık fıkraları yoktur; daha doğrusu hemen hemen her uzmanlık alanı bu işten nasibini alır.

"-Bir ampülü değiştirmek için kaç fizikçi gerekir?

-Hiç; çünkü ampülü bulurlarsa duyu bulamaz, duyu bulurlarsa ampülü bulamazlar".

"Eğer bir insan tuvalete girmeden önce elini yıkarsa muhakkak kimyacıdır."

"Bir matematikçi, karanlık bir odada kara bir kediyi arayan kör bir insandır" (Bu sözü Charles Darwin'e atfediler.)

-Uçakla yolculuk eden bir adam yanında oturan kişinin sıkı sıkı bir pakte sarıldığını görünce içinde ne olduğunu sormuş. Adam: "Ben bir istatistik profesörüyüm. Uçakta bir bomba bulunmasının olasılığı bir milyonda biridir. İki bomba bulunma olasılığı ise milyarda birdir. O yüzden emniyetli olsun diye yanımda daima bir bomba taşırım."

Ve onur konuşumuz Profesör Melvin Fenwick'i alkışlarla sahneye çağırıyoruz. Kendisi artık hepimizim kullandığı "Aptallar! Hepsini yok edeceğim" deyimini literatüre kazandıran arkadaşımızdır.

Tabii bilimcilerin birbirlerine anlattıkları fıkralar, her zaman sizin veya benim anlattıklarımızdan entelce daha yüksek bir düzeydedir. Bir örnek verelim. Ünlü Polonyalı matematikçi Wacław Sierpinski, karısıyla birlikte seyahate çıkmış. Bir taksi çağırmaya giden karısı, kocasının ne kadar dalgın olduğunu bildiği için "Bak" demiş, "burada tam 10 tane bavul var. Sakın hiç birini kaybetme." "Hayır" demiş büyük matematikçi, "9 tane var. İstersen birlikte sayalım: 0, 1, 2,...."

Murphy Ve Diğer Kanunlar

Murphy kanunu ve ondan esinlenerek ortaya çıkan yüzlerce başka kanun özellikle laboratuvarında bir deney yanlış yapılırsa gündeme gelir. Kimliğini bir türlü belirleyemediğimiz Murphy'ye göre "Eğer bir işin yanlış gitme olasılığı varsa muhakkak gider". İşte bu kanundan yola çıkarak üretilenlerden bir kaç örnek:

"-Laboratuvarında bir alet mutlaka en çok zarar verecek bir şekilde düşer."

"-Bir şeyden söz ettiğin zaman, eğer iyiyse kaybolur, kötüyse hemen başına gelir".

"-Eğer araştırma yaparken her şey yolunda gidiyorsa muhakkak yanlış bir şey yapıyorsunuzdur."

"-Murphy iyimser bir insanmış".

Pratik Şakalar...

Son yılların en büyük fizikçilerinden biri olan Richard Feynman'ın "You Must Be Joking, Mr. Feynman" (Her halde Şaka Yapıyorsunuz, Bay Feynman) adlı kitabını okuduysanız, onun mizah yeteneğinin biliminden pek aşağı kalmadığını anlarsınız. Bir örnek: "Fizik seks gibidir, bazen pratik sonuç verebilir ama bizim asıl amacımız o değildir." Feynman'ın bir hobisi, atom bombası çalışmalarının yapıldığı laboratuvarında kasaları açarak "bil bakalım kim?" diye bir not bıraktıktan sonra tekrar kapamayıydı.

Bazen bu pratik şakaların da dozu kaçırıldığı zamanlar olur. Prof. Bilmem kim'in evinde gece yarısı telefon çalar. İngilizceyi aksanla konuşan bir ses İsveç Akademisi'nden aradığını söyledikten sonra: "Size iyi bir haberim var"

der "Nobel Ödülü'nü kazandınız!" Yıllar yılı böyle bir ödülü zaten bekleyen adamcağz o gece sevinçten uyuyamaz. Sabah olunca durum bütün eşe dosta duyurulur; basın toplantısı için hazırlıklar yapılır, bol miktarda şampanya ismarlanır. Ne yazık ki sabah haberlerinde ödülün başka birisine verildiği ortaya çıkar.

Bir arkadaştan dinlediğim başka tür pratik bir şaka, ABD'de bir denizbilimcinin verdiği konferans esnasında yapılmış. Bu tür konuşmaların başında ilk gösterilen dia, genellikle çalışma yerini veya çalışanları gösterir. Konuşmacı "işte çalışma alanımız ve arkadaşlarımız" dedikten sonra ilk diayı perdeye aksettirince salonu bir kahkaha tufanı kaplamış. Meğerse bir arkadaşı konuşmacı farkında olmadan ilk diayı pornografik bir sahneyi içeren bir diayla değiştirmiş.

Deniz araştırmaları genellikle çok güç şartlar altında yapılır. Gerilen sınırları bir nebze olsun yatıştırmak için deneyimli denizbilimciler sık sık pratik şakalara baş vururlar. Örneğin, üç arkadaş ilk defa sefere çıkan bir arkadaşlarını ABD gemilerinde sık sık oynanan bir iskambil oyununa davet ederler. Anlaşmaya göre, limana dönüldüğü zaman kaybeden kazananlara lüks bir lokantada ziyafet çekecektir. Yeni gelen belki usta bir oyuncudur ama, diğer üç oyuncu onun haberi olmadan aralarında önceden anlaşmışları için, ne yaparsa yapsın daima kaybeder. Ziyafet çekilip hesap ödendikten sonra gerçek ona anlatılır ve ağzını sıkı tutması da söylenir. Neden tutmasın? Nasıl olsa gelecek seferde yeni gelenle masaya oturacaklardan biri de kendisi olacaktır.

Benim bildiğim kadar ABD'de iki şey için 'vardı; ama şimdi yanımda yok' mazereti kabul edilmez: Vergi dairesinde makbuz ve ekvatoru geçmek üzere olan bir gemide "çizgiyi geçme belgesi" istendiği zaman. Yıllar yılı ticaret, hatta korsan gemilerinde bile yapılan ekvatoru geçme törenleri pek şekil değiştirmeden bilim teknelerinde de bir gelenek olmuştur. Ekvatoru önceden geçenler aralarında bir kral ve iki yardımcı seçerler. Bunlar paçavra veya kâğıt gibi maddelerden kendi yaptıkları giysilere büründükten sonra adayları birer birer huzura çağırırlar. Ve o adayların başına gelecekler pişmiş tavuğun başına gelmez. Örneğin, kral "cerrah" diye

bilinen yardımcısına kurbanın eski tip bir usturayla traş edilmesini emredebileceği gibi başına bir kova bulaşık suyu dökülmesini de isteyebilir. Törenin sonunda katılanlara, eğer hâlâ ayakta kalabilecek güçleri varsa, gösterdikleri sportmenlikten dolayı teşekkür edilir ve gayet dostça birlikte yemek yenir, kadehler kaldırılır ve adalara geçiş belgeleri birer birer takdim edilir.

Can Sıkmayan Konuşmalar...

ABD'de çalışan akademik bilim insanları arasında en yaygın mizah türüne genellikle bilimsel toplantılarda yapılan konuşmalarda rastlarız. Bu ya konuya ışık tutacak bir fikir, ya da bir karikatür olabilir. Yıllar öncesi San Fran-

"Profesör La Vonne'ün entemoloji dünyasında çok düşmanı vardı. Ama üzerindeki etiketi okursanız nereden -nasıl diyeyim- toplandığını öğrenebilirsiniz."

cisco'da çok saygın bir bilim kuruluşu olan American Association for the Advancement of Science tarafından, o zamanlar daha adı yeni yeni duyulmaya başlayan bir bilim dalı olan sosyobiyo- loji üzerine bir panel düzenlenmişti. (Sosyobiyo- loji hayvan ve insan davranışlarında genetik ve evrimsel faktörlerin baş rolü oynadığını vurguladığı için bazen haklı, bazen haksız şekilde bol bol eleştirilir.) Bu bilimin kurucularından Prof. Barrash anımsadığım kadar konuşmasına şöyle başladı: "İyimser ile kötümser arasındaki farkı size şöyle anlatabilirim. Adamın eline bir kürek verin ve içinde bol miktarda gübre olan bir ahıra sokun ve orada bir at olup olmadığını sorun. Eğer o adam içeriye bir göz attıktan sonra 'burada bir at yok' diyerek dışarı çıkarsa o bir

kötümserdir. Ama eğer hemen küreğe sarılıp, 'belki bu gübrenin altında canlı bir at bulurum' diyerek kazmaya başlarsa işte o adam bir iyimserdir. Sosyobiyo- loji'de de durum aynen böyle. Bakalım bu konuşma sonunda canlı bir at bulabilecek miyiz?" İşte burada mizahın basit bir güldürünün ötesinde bir rolü olduğunu görmek o kadar zor değil. Birçoklarımız gibi Barrash da kurucuların birinin de kendisi olduğu sosyobiyo- loji'nin nasıl bazı art niyetliler tarafından ters yönlere çekildiği ve bu arada gerçek bilimsel araştırmanın engellendiğini ne güzel vurguladı. Barrash herkesi ikna edemedi; ama böyle bir açılıştan sonra hepimizin pür dikkat kesilerek konuşmasını dinlediğimizi söylemeye bilmem gerek var mı?

Bu derginin okuyucusu olup da New Scientist dergisini bilmeyen yoktur sanırım. İngiltere'de basılmasına karşın uluslararası bir çehresi olan New Scientist, popüler bilim denince ilk akla gelen dergidir. Eğer bilim dünyasında neler olduğunu sığağı sığağına öğrenmek isterseniz bu dergiden daha iyisini bulamazsınız. Ama 1970'li yıllarda bizim bu derginin yolunu ipe çekmemizin ve alır almaz da ilk kez son sayfaya bakmamızın nedeni Ariadne başlığı altında çıkan ve o zamanlar kimin yazdığı bilinmeyen köşe yazıydı. (Ariadne, eski Helen mitolojisinde yarı insan yarı boğa bir yaratık olan Minator'u öldürdükten sonra kahraman Theseus'a labirentten çıkabilmesi için bir yumak iplik veren bayanın adıdır.) Ne yazık ki, bu yazılardan tam keyif alabilmeniz için oldukça kuvvetli bir bilim geçmişine sahip olmanız gerekir. O yüzden ancak ufaklık bir örnek ile yetineceğiz. Paranın ne kadar önemli bir araç olduğunu belirtmeye gerek yok ve parayla ilgili sorunlar, özellikle bizimki gibi yüksek enflasyonu olan ülkelerde, saymakla bitmez. Para basmak pahalı bir iştir; kalpazanlıkla mücadele etmek de kolay bir iş değildir. Bütün bu zorlukları aşmak için bu yazarın önerdiği bir yöntem: Dijital para. Bu yeni para hiç el dokunmadan bilgisayarda, yani sanal ortamda üretilecek. Aynen banknotlarda olduğu gibi bu dijital paralara da bir seri numarası verilecek. Maaş alma zamanı geldiği zaman çalıştığımız kuruluş hangi seri numaralarının size verildiğini bildirecek ve ödemeleri yalnız siz ya-

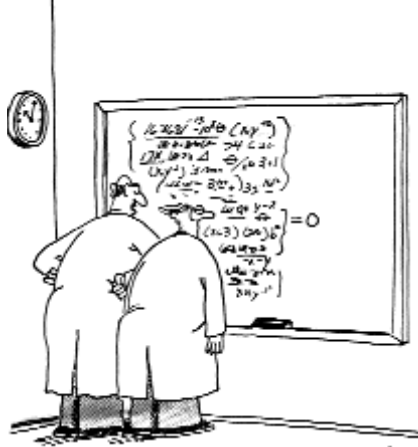
pabileceksiniz (Kredi kartı daha kolay diyorsanız işin esprisini kaçırdınız demektir.) Yıllar sonrası bu yazıların sahibinin İngiltere'nin Imperial Üniversitesi'nde hocalık yapan Prof. David E.H. Jones olduğu ortaya çıktı. Jones sonradan Nature dergisinde kendi adı altında yazmaya başladı ama belki kazancının astronomik rakamlara ulaşmasından mı nedir nedir bilinmez, o eski formunu bir daha yakalayamadı. Şimdi onun New Scientist'teki eski yerinde "Feedback" (kabaca geri yanıt vermek anlamına gelir) başlığı altında yine imzasız, büyük bir olasılıkla derginin sürekli editörlerinden birinin hazırladığı, yine mizahi bir açıdan ve usupla yazılmış, köşe yazıları yer alıyor. Öteki popüler bilim dergileri de genellikle bir sayfalık espirili bir dille yazılmış yazılara yer verirler. Örneğin Scientific American dergisindeki Anti-Gravity (Yer çekimine karşı, [aynı zamanda ağırlığa, ağırbaşlılığa karşı anlamına da geliyor]) başlığı altında Steve Mirsky imzasıyla çıkan yazılar.

Peki ama diyeceksiniz kendi ülkemizde bilim mizahı ne durumda? Profesyonel yaşamımızın büyük bir bölümü dışarıda geçtiği için bu soruya yanıt vermem o kadar kolay olmayacak ama görebildiğim kadar bizim bilim dünyamızda mizahın pek o kadar yaygın olmadığını söyleyebilirim. Buna üzülmemek elde değil; çünkü bizdeki genel mizah seviyesi pek çok toplumdan çok daha üst düzeyde ama her ne hikmetse bilim insanlarımız Nasreddin Hoca'nın torunları olduklarını, Aziz Nesin gibi dünyaca ünlü bir yazarın bu topraklardan çıktığını unutmuş gibiler. Her neyse, bizzat tanık olduğum fakat stratejik nedenlerden dolayı fazla ayrıntıya giremeyeceğim bir olayı sizlerle paylaşayım. Hepinizin bildiği bir üniversitede bürokrasiden hiç hoşlanmayan bir öğretim görevlisi var. Yönetmeliğe göre belirli sayıda sınav yapması gerekiyor; ama hepinizin takdir edebileceği gibi üniversitelerde sınav yapacak salon bulmak, vesaire çok dertli bir iştir. Hoca sınavı sınıfta yapsa, öğrencilerin birbirlerinin kâğıtlarına bakmalarını veya konuşmalarını önlemek hemen hemen olanaksız. Hem yönetmeliği uygulamak, hem de kopya çekilmesini önlemek için şöyle bir çare buluyor. Soruları dağıtıttıktan sonra öğrencilere sınavın sadece açık-kitap değil aynı za-

manda 'açık-ağız' olduğunu, yani isterlerse öğrencilerin birbirleriyle sınav sırasında konuşabileceklerini söylüyor. (Bu hocanın devre ortası ve sonu sınavlarını alışılmış biçimde verdiğini belirtmekte fayda var.)

Mizahın Bilimsel Boyutları

Mizahın stres atma, rahatlama etkisi büyük bir olasılıkla mağara devrinde bile biliniyordu. Ama yakın zamanlara kadar mizah, bilim insanlarının ilgisini çeken bir araştırma konusu değildi. Artık mizah da çok ciddi (!) bir araştırma konusu sayılıyor ve çok sayıda araştırmacı bu konuda çalışıyor. Maryland Üniversitesi'nde mizahı çeşitli yönlerden inceleyen bir Mizah Merkezi bile

Hiç kuşku yok Ellington, Evren'in anlamını matematiksel olarak açıklamayı başardık. Tanrım, bilimsel buluşlar beni öylesine heyecanlandırıyor ki...

var ve sırf bu konudaki buluşlara yer veren Humor (Mizah) adında akademik bir dergi de yayımlanıyor. Yine bilim insanlarının oluşturduğu International Society for Humor Studies (Uluslararası Mizah Araştırmaları Kuruluşu) bu tür araştırmalara verilen önemin başka bir göstergesi. İsterseniz şimdi de bu araştırmaların 'neden güleriz' sorusuna ne gibi yanıtlar verdiğine kısaca bir bakalım.

Maryland Üniversitesi'nden Prof. Robert Provine'e göre gülmemiz, kurtların uluması veya kuşların ötmesi gibi, benliğimizin derinliğinden kaynaklanan bir davranış. "Gülmenin bir de sosyal yönü var" diyor Provine. İnsanlar başkalarıyla birlikte oldukları zaman yalnız oldukları zamana göre tam 30 kat daha fazla gülerlermiş. Düsseldorf Üni-

versitesi'nden Prof. Willibad Ruch'ın Nitrous Oxide denilen ve koklanınca insanı gülmeye sevkeden bir gazla yaptığı deneyler Provine'in tezini destekler nitelikte: Gazı etrafta başkaları olmadan içine çekenler grup halinde çekenlerden daha az gülüyorlarmış.

Bazı antropologlar gülmenin insanlar arasındaki ilişkileri kuvvetlendirdiğini ve tıpkı bir virüs gibi bir insandan diğer insana bulaşabileceğini öne sürüyorlar. O kadar ki, 1962 yılında Tanagerika'da bir kız okulunda o kadar şiddetli bir gülme salgını baş göstermiş ki, bütün çabalara rağmen gülmeleri durduramayan okul idarecileri çareyi okulu kapatmakta bulmuşlar!

Diğer bir ekol ise, gülmenin sosyal ilişkileri kuvvetlendirecek bir araçtan çok, bir saldırı sonucu kazanılmış bir zafer işareti olduğunu savunuyor. "Gülmek = Kazanmak" diyor Georgia Üniversitesi'nden George Gruner, ve pek çok fıkranın kişileri veya toplulukları küçük düşürücü, aşağılayıcı olmasını da bu teze kanıt olarak gösteriyor.

Marvin Minsky, Massachusetts Institute of Technology'de mizahı evrimsel yönden inceleyenlerden biri. Ona göre mizah, yaptığımız hataları düzeltmeye yardımcı olan ve uzun bir evrim sonucu gelişen bir duyu. (Bizim Nasrettin Hoca fıkralarının çoğunun hata belirleyici ve öğretici yönleri Minsky'nin belki de haklı olduğunu gösteriyor.)

Bir grup araştırmacı, gülmenin ne gibi fizyolojik olaylardan kaynaklanabileceğini inceliyor. Epilepsi için beyninden ameliyat olan genç bir kızın beyninin belirli bir noktasına dokunulduğu zaman gülmeye başlaması gülmenin belki de fizyolojik bir haritasının çizilebileceği olasılığını gündeme getirmişti. Şimdi gönüllüler bir alete bağlanıyor ve araştırmacı veya asistanının anlattığı fıkraları dinlerken beyin dalgaları kaydediliyor. Sonuçlar ümit verici gibi görünse de bu konuyu araştıranlar arasında neyin tam olarak neden kaynaklandığı hakkında fikir birliği daha sağlanmış değil. Sağlansın veya sağlanmasın, sakın gülmeyi veya en azından gülümsemeyi hiç ihmal etmeyin.

Sargun A. Tont
Odtü, Biyoloji Bölümü.

Kaynaklar
Comic Relief, *New Scientist*, 20 Mayıs 2000
Nature 401, 518 (1999)
Titter ye not... *New Scientist*, 27 Nisan 1996
<http://www.xs4all.nl/~jcdverha/scijokes/index.html>
<http://www.improbable.com/ig/ig-top.html>